

УДК 343.137

DOI 10.33244/2617-4154.3(12).2023.243-253

В. І. Завидняк,*д-р юрид. наук, доцент**e-mail: zavudnyakvova@gmail.com***ORCID ID 0000-0001-5151-6283;****Л. В. Гонцовська,***здобувачка другого (магістерського)**рівня вищої освіти**e-mail: liana_hontsovska@ukr.net***ORCID ID 0000-0001-9747-7689;****В. С. Онофрей,***здобувачка другого (магістерського)**рівня вищої освіти,**Державний податковий університет**e-mail: vladaterner@gmail.com***ORCID ID 0000-0002-1176-5733**

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У статті аналізуються кримінальні провадження за угодами про примирення. Визначається поняття такої угоди, а також її ознаки. З'ясовуються питання процесуального оформлення угоди про примирення. Встановлюються проблеми укладення угод про примирення та прогалини у законодавстві, а також пропонуються можливі шляхи їх подолання для забезпечення ефективного розширення застосування угоди про примирення в системі кримінального судочинства України з дотриманням процесуальних гарантій для всіх учасників кримінально-правових відносин. Визначено процесуальні та тактичні особливості участі прокурора у судовому провадженні в угодах про примирення. Зроблено висновок про необхідність розробки системи криміналістичних рекомендацій щодо тактики підтримання прокурором державного обвинувачення у судовому провадженні щодо угод. Крім того, у статті проаналізовано подібність медіаційних угод та угоди про примирення у кримінальному провадженні. Також варто зазначити, що з точки зору науковців відмова потерпілого від обвинувачення та примирення сторін є різними поняттями кримінального процесу. Проте, відповідно до чинного законодавства, підставою для обґрунтування відмови у порушенні кримінальної справи є угода про примирення між потерпілим та підозрюваним / обвинуваченим. У статті аналізується питання угоди про примирення неповнолітнього правопорушника та визначається подібність інституту примирення з відновним правосуддям.

Ключові слова: *угода про примирення, прокурор, медіація, кримінальне судочинство, кримінальне процесуальне законодавство.*

Метою статті є проведення комплексного теоретичного та практичного аналізу угоди про примирення в кримінальному судочинстві, що полягає у визначенні її поняття, ознак, видів, особливостей кримінального провадження на підставі такої угоди та проблем під час її укладення.

Постановка проблеми. Під впливом реформування кримінальне процесуальне законодавство зазнало чимало змін та нововведень, які, зокрема, посприяли розширенню процесуальних можливостей сторін під час кримінального провадження, поширенню альтернативних способів вирішення кримінально-правових спорів та загалом більш ефективній реалізації кожною особою свого права на вільний доступ до правосуддя. Так, уже десять років кримінальне судочинство здійснюється за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України). Однією із найочікуваніших його новацій стало запровадження інституту кримінального провадження на підставі угод, який уже результативно застосовувався в країнах англосаксонської правової системи, на відміну від романо-германської, до якої належить Україна. Відтак в Україні теж була започаткована можливість досягати певного компромісу між потерпілим і підозрюваним (обвинуваченим) за допомогою укладення угоди про примирення. Вбачалося, що впровадження такого механізму в кримінальному провадженні значно скоротить процесуальні строки розгляду справ і спростить саму процедуру розгляду певних категорій кримінальних справ. Однак досі вирішення кримінально-правового конфлікту шляхом укладення угоди про примирення не набуло широкого застосування. Це, у певний спосіб пов'язано з недосконалістю правового регулювання цього питання та виникненням певних проблем під час укладення таких угод. Отже, зважаючи на вищевикладене, можна вважати, що обрана тема має вагоме теоретико-практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти угоди про примирення в кримінальному провадженні порушені в працях Ю. В. Бауліна, І. А. Войтюка, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, В. В. Землянської, М. І. Карпенко, В. Т. Маляренка, Р. В. Новака, М. В. Руденка, М. В. Сіроткіної, В. Я. Тація, Н. О. Турман та багатьох інших. Вагоме місце серед видів наукової продукції у цьому напрямі посідають статті. Так, М. Глоба [1] розглянув види угод про примирення в кримінальному провадженні. М. Сіроткіна [2] визначила особливості укладення угоди про примирення в кримінальному судочинстві в контексті втілення ідей відновного правосуддя. Н. Турман [3] проаналізувала поняття та значення угод про примирення в кримінальному процесуальному праві. Однак усі ці дослідження наштовхують на подальший науковий розвиток цієї теми, оскільки вона все ще залишається досить недослідженою. Це безпосередньо пов'язано з тим, що більшість досліджень проводилося на початкових етапах запровадження інституту угоди про примирення і, відповідно, наразі це зумовлює потребу у новому науковому вивченні для висвітлення цієї теми в умовах сьогодення. Тому ця тема потребує додаткового опрацювання для її комплексного і повного розуміння. Вищезазначеним зумовлена актуальність обраної для дослідження теми.

Виклад основного матеріалу. Наразі кримінальне провадження в Україні на підставі угод як прояву певного компромісу відбувається внаслідок взяття до уваги рекомендацій міжнародно-правових актів, які все більше закріплюють підхід відновного правосуддя і зі свого боку відходять від тільки каральної реакції на кримінальне правопорушення.

Для здійснення аналізу угоди про примирення, як одного із видів угод у кримінальному провадженні, варто спочатку зупинитися на різновидах примирення. Отже, примирення в кримінальному процесі можна виокремити в двох контекстах – непроцесуальному та процесуальному. Примирення в непроцесуальному контексті передбачає лише одна норма кримінального процесуального закону, а саме п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України. У народі таке примирення називають «забрати заяву», однак це працює тільки в кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, внаслідок чого це кримінальне провадження закривається. Що стосується примирення в процесуальному контексті, то може йтися щодо угоди про примирення та примирення в розумінні КК України.

Глава 35 КПК України, яка визначає особливості і порядок кримінального провадження на підставі угод, не містить закріпленого поняття угоди про примирення. Відтак є необхідність звернутися до наукової літератури.

Як стверджує К. О. Чумак, «угода про примирення – це угода між потерпілим та особою, що притягається до кримінальної відповідальності, в якій погоджуються умови відповідальності підозрюваного або обвинуваченого у разі вчинення ним дій, спрямованих на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням» [4, с. 187]. Зі свого боку Н. Турман пише, що «угода про примирення – це не одностороння заява потерпілого, а взаємна угода на мирне вирішення конфлікту, домовленість якої здійснюється самостійно потерпілим та з іншого боку підозрюваним чи обвинуваченим» [3, с. 275]. З огляду на це можна стверджувати, що факт примирення потерпілого і підозрюваного чи обвинуваченого є основною підставою для укладення угоди про примирення.

Щодо ознак, які притаманні угоді про примирення між потерпілим та підозрюваним або обвинуваченим, то їх можна поділити на дві групи. Першу становлять процесуальні ознаки, які, з одного боку, характеризують цю угоду як інститут кримінального процесуального права, а з іншого – як процесуальний документ. До другої групи належать соціально-психологічні ознаки, які характеризують угоду з точки зору внутрішнього психологічного ставлення учасників до її укладення.

Отже, процесуальними ознаками є:

1) оптимізація кримінального провадження – укладення угоди про примирення може відбуватися одразу після повідомлення особі про підозру, що зумовлює недоцільність проведення подальшого досудового розслідування, доведення винуватості обвинуваченого в судовому порядку;

2) розвантаженість судової системи – під час укладання угоди про примирення її сторони позбавляються права на оскарження вироку в апеляційному та касаційному порядкух з підстав, визначених у пп. 1, 2 ч. 1 ст. 473 КПК України [5, с. 71].

Соціально-психологічними ознаками, зокрема, є:

1) визнання важливості почуттів та потреб потерпілого, що проявляється в можливості для жертви розповісти про свої потреби та переживання, бути почутим, зустріти розуміння та підтримку;

2) прийняття правопорушником відповідальності за спричинену шкоду, що передбачає визнання провини та готовність до відшкодування нанесених збитків;

3) самовизначення сторін – надання сторонам повноважень щодо пошуку та прийняття взаємоприйняттого для них рішення;

4) добровільність – процес примирення може відбуватись лише за умови добровільної згоди сторін на участь у ньому [6, с. 152].

Відповідно до ч. 1 ст. 469 КПК України «угода про примирення може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого» [7]. Звідси слідує, що угода про примирення може укладатися впродовж усіх стадій кримінального провадження, а саме починаючи з досудового розслідування безпосередньо між потерпілим і підозрюваним та закінчуючи судовим провадженням між потерпілим та обвинуваченим.

Однак існує єдине виключення ініціативи в укладенні угоди про примирення. Так, відповідно до ч. 1 ст. 469 КПК України «угода про примирення у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, може бути укладена лише за ініціативою потерпілого, його представника або законного представника» [7]. Тобто цим положенням законодавець унеможлиблює вплив особи, яка вчинила домашнє насильство на іншого члена сім'ї – потерпілого.

Варто зазначити, що у разі якщо потерпілий, підозрюваний або обвинувачений не досягли 16-річного віку, угода про примирення може бути укладена з ініціативи їх законного представника, але за наявності чіткої та добровільної згоди вищевказаних осіб.

У науковому полі існує дискусія щодо ініціювання угоди про примирення органами кримінального провадження. Більшість притримується думки, що останні не мають права ініціювати укладення цієї угоди, оскільки це може призвести до зловживань посадовим становищем, однак є й прихильники протилежної позиції.

Як уже зазначалося вище, попри те, що угода про примирення може укладатися фактично на всіх стадіях кримінального процесу, однак тільки у певних, визначених законом провадженнях. Так, відповідно до ч. 3 ст. 469 КПК України «угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, нетяжких злочинів та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення» [7].

Також вищезгадана норма КПК України вказує, що «укладення угоди про примирення у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, не допускається» [7]. Угода про примирення може бути укладена з юридичною особою у випадку, якщо вона виступає потерпілою у цьому кримінальному провадженні і кримінальним правопорушенням їй заподіяно майнової шкоди.

Зміст угоди про примирення регламентується ст. 471 КПК України. У такій угоді, зокрема, мають бути зазначені сторони, обставини справи, розмір заподіяної шкоди, підозра, погоджене покарання, дії підозрюваного чи обвинуваченого на користь потерпілого та строк, упродовж якого він повинен їх вчинити. Проаналізувавши цю норму, можна дійти висновку, що вона опосередковано закріплює види угод про примирення. А саме ст. 471 КПК України вказує на існування угоди про примирення з призначенням покарання та угоди про примирення з призначенням покарання і звільненням від його відбуття з випробуванням.

Варто відмітити, що на слідчого та суд не залежно від стадії кримінального провадження покладається обов'язок щодо перевірки угоди про примирення на підставу добровільності її укладення. Коли угода є укладеною і відповідає всім вимогам, закріпленим у стст. 465 та 471 КПК України, слідчий разом з обвинувальним актом направляє її до суду.

Важливим є те, що наслідком невиконання угоди про примирення може бути скасування вироку, яким затверджена угода. Оскільки відповідно до ч. 1 ст. 476 КПК України «у разі невиконання угоди про примирення потерпілий має право звернутися до суду, який затвердив таку угоду, з клопотанням про скасування вироку» [7]. Крім того, відповідно до ч. 3 ст. 476 КПК України суд своєю ухвалою скасовує вирок, яким затверджена угода, якщо особа, яка звернулася з відповідним клопотанням, доведе, що засуджений не виконав умови угоди. Наслідком скасування вироку є призначення судового розгляду в загальному порядку або направлення матеріалів провадження для завершення досудового розслідування в загальному порядку, якщо угода була ініційована на стадії досудового розслідування [7].

Отже, з огляду на згадане раніше під час укладення угоди про примирення сторони позбавляються права на оскарження вироку в апеляційному та касаційному порядку. Однак це не означає, що у випадку порушення засудженим умов угоди, потерпілий не має засобів захисту. Тому закон надає право потерпілому подати клопотання про скасування вироку, яким затверджена угода. Для того щоб скористатися таким правом, потерпілому, по суті, потрібно вчинити дві дії. Спочатку звернутися до суду з клопотанням, а потім обґрунтовано довести, що засуджений не виконав умови угоди.

Інститут угод у кримінальному процесі є відносним нововведенням чинного українського кримінально-процесуального законодавства, яке наштовхнулося на багато перешкод у власному процесі затвердження. Тому наразі існує значна кількість проблемних питань, які потребують вирішення. Насамперед це недосконалість самої процесуальної норми, яка регулює порядок укладення угоди про примирення у кримінальному провадженні, власне, особливість судового розгляду цієї процедури. Також безпрецедентну ситуацію взагалі створила суб'єктивна методика укладання угод слідчими, прокурорами, суддями у кримінальному провадженні, а також відсутнє однакове трактування ситуації суддями судів першої інстанції, апеляційної та Верховного Суду.

Як зазначив Верховний Суд у постанові від 6 грудня 2018 року у справі № 756/11661/17, «угода про примирення є ключовим інструментом узгодження

інтересів учасників кримінального конфлікту та забезпечення їх балансу» [8]. Адже шляхом компромісу та взаємовигідних рішень сторони адаптують норми права про примирення до свого конкретного випадку, щоб слугувати своїм інтересам, а отже, суспільним інтересам.

Однією з найважливіших проблем є те, що КПК України прямо не свідчить про можливість застосування угоди про примирення у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх, але й відповідної заборони також немає. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у п. 1 інформаційного листа від 15 листопада 2012 року № 223-1679/0/4-12 «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод» визначає, що угода про примирення може бути укладена, навіть якщо одна зі сторін є неповнолітньою. У цьому випадку договір укладається за участю законного представника та захисника неповнолітнього [9].

Наразі в Україні існує проєкт відновного правосуддя, який затверджений наказом Міністерства юстиції України та Генеральної прокуратури України (від 21.01.2019 № 172/5/10) «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» [10]. Цей проєкт передбачає відновне правосуддя, яке означає будь-який процес, що дозволяє особам, які постраждали від нетяжкого кримінального правопорушення, і неповнолітнім особам, відповідальним за таку шкоду, брати активну участь у вирішенні проблем, пов'язаних із вчиненням кримінального правопорушення, за вільною згодою спеціально навченої неупередженої третьої сторони. Медіація у кримінальній справі – це можливість вирішити ситуацію, що виникає внаслідок вчинення кримінального проступку чи кримінального правопорушення. Жертва має можливість вислухати пояснення кривдника, а кривдник може попросити вибачення та зрозуміти ситуацію потерпілого. У результаті процесу медіації правопорушники мають можливість реінтегруватися в суспільство та виправитися, щоб уникнути вчинення нових кримінальних правопорушень [11]. Така форма відновного правосуддя, як медіація, впроваджується в Україні як пілотний проєкт на основі системи безоплатної правової допомоги. Згідно з наказом кримінальна медіація – це добровільна позасудова процедура, під час якої неповнолітній підозрюваний і потерпілий за допомогою медіатора домагаються угоди про вирішення конфлікту. Програма реабілітації неповнолітніх, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень.

Оскільки в Україні вже є законодавче регулювання інституту, подібного за змістом, процедурою та метою до угоди примирення щодо неповнолітніх, то, на нашу думку, законодавцем мають бути внесені зміни до КПК України із визначенням поняття угоди про примирення за участю неповнолітнього та особливостей проведення і затвердження такої угоди відповідно до норм КПК України та цього наказу.

Проте вважаємо, що система укладання угод у кримінальному провадженні не є медіацією у традиційному розумінні. По-перше, умовою такого підходу є те, що обов'язковою складовою медіації є наявність незалежного та неупередженого професійного медіатора (посередника), який допомагає сторонам досягти згоди. Водночас ст. 469 КПК України [7] не передбачає обов'язкової участі медіатора у

вирішенні кримінально-правових конфліктів. Так, у частині 1 статті 469 Кримінального процесуального кодексу України міститься положення, згідно з яким угода про примирення може бути укладена за участю іншої особи за згодою сторін кримінального провадження [7]. Однак вирішальним положенням є те, що сторони кримінального провадження можуть звернутися за допомогою до інших осіб, зокрема до медіатора, якщо вони бажають досягти угоди про примирення, або вони можуть не звертатися за допомогою.

Згідно з частиною першою ст. 469 КПК України встановлено, що «угода про примирення може бути укладена з ініціативи потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого» [7]. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді). Водночас слідчі та прокурори зобов'язані роз'яснити підозрюваному і потерпілому їхнє право на примирення, роз'яснити механізми його реалізації та не повинні перешкоджати укладенню угоди про примирення [7].

Однак, відповідно до глави 35 КПК України прокурор або слідчий не має повноважень перевіряти дотримання сторонами вимог Кримінального процесуального кодексу України під час укладення угоди про примирення [7].

Прокурор не є стороною угоди і не має права брати участь у мировій угоді між підозрюваним, обвинуваченим і потерпілим (ч. 1 ст. 469 КПК України) [7]. Необхідно підтвердити твердження А. Лапкіна про те, що прокурори фактично виключені з процесу медіації на етапі до досягнення відповідної угоди [12]. Варто зазначити, що погляди на можливість розширення повноважень прокуратури у сфері процедур медіації критикуються в літературі, оскільки, по-перше, функція сторін-медіаторів у кримінальному процесі не є властивою прокурору. По-друге, прокурори представляють національні інтереси у кримінальному судочинстві, і в їх обов'язки входить переслідування злочинів, покарання злочинців і перевиховання.

З іншого боку, КПК України не наділяє прокурора повноваженнями реагувати на ситуації, коли ця угода суперечить закону чи інтересам сторін і суспільства, на досудовому провадженні, оскільки вона вимагає від прокурора передати погоджений обвинувальний акт до суду.

У науковій літературі підходи до участі прокурора як третьої сторони досі залишаються спірними. Деякі науковці, наприклад Г. Тюрін, пропонують впровадити окрему норму КПК України щодо можливості участі прокурорів у кримінальному провадженні за угодою та вважають, що така норма є доцільною з огляду на специфіку судового провадження за угодою про примирення [13, с. 222], а також пропонують ввести норму, яка визначить повноваження прокурора в судовому провадженні у процесі розгляду угоди.

А ось інші вчені, наприклад М. Федоров, стверджують, що КПК України забороняє слідчим, суддям і прокурорам займатися регулюванням угоди про примирення, оскільки медіація є оплачуваною посередницькою діяльністю, а українське

законодавство забороняє таким особам здійснювати іншу оплачувану діяльність [14]. А тому за судами, слідчими чи прокурорами визнається лише право роз'яснювати сторонам відповідні права, а саме застосування угоди та правові наслідки.

Вважаємо, що доцільним було б впровадження у КПК України визначення медіатора як третьої особи у кримінальному провадженні, кваліфікація таких осіб та порядок їх залучення до угоди про примирення.

М. Федоров визначає, що, відповідно до законодавства України, третьою особою, тобто медіатором, може бути особа без юридичної та вищої освіти, без позитивних якостей і головне, щоб сторони дійшли згоди щодо цього. Відсутність певних етичних та освітніх вимог до медіатора може призвести до того, що дії медіатора будуть недостатньо коректними та адекватними [14].

Водночас на практиці через невизначеність правового статусу медіатора у кримінальному процесі, низький рівень суспільно-правової культури, відсутність правових знань у сторін кримінального провадження може призвести до того, що суд ухвалить рішення про відмову в задоволенні під час судового розгляду угоди про примирення, якщо там допущені помилки.

Крім того, зазначаємо, що, відповідно до чч. 7 та 8 ст. 474 КПК України, передбачено, що «звернення з угодою про примирення не може бути застосоване повторно у кримінальному провадженні у разі відмови суду в її укладенні» [7]. Але вважаємо, що такі законодавчі положення є надто категоричним. У цьому випадку пропонуємо законодавчо ввести можливість повторного звернення із угодою про примирення до суду після виправлення допущених помилок.

Також зазначаємо, що норми про порядок примирення в чинному КПК України можна вважати неповними, оскільки вони не дають відповідей на питання щодо механізму досягнення примирення та його реалізації.

Відповідно до ч. 7 ст. 474 КПК України суд повинен перевірити відповідність угоди вимогам законодавства, зокрема Кримінально-процесуального кодексу [7]. Проте глава 35 КПК України не містить спеціальних норм щодо визначення повноважень суду під час перевірки відповідності угоди про примирення вимогам законодавства [7]. Вважаємо, що в таких випадках суд повинен керуватися загальними положеннями судочинства, викладеними в КПК України, а саме суд повинен дослідити для цього необхідні процесуальні матеріали. Для цього він може запитати думку прокурора, а в разі потреби інших учасників кримінального провадження щодо можливості затвердження угоди.

Висновки. Отже, угоди про примирення значно розширюють можливості реалізації принципу диспозитивності, оскільки учасники кримінального провадження мають можливість самостійно обирати спосіб захисту своїх прав.

Угода про примирення є ефективним інструментом, який економить час та зусилля всіх учасників процесу. Угода має багато незаперечних переваг, серед яких швидкий розгляд справи, імунітет сторін від позбавлення волі, домовленість про розмір і порядок відшкодування збитків. Тоді як умови угоди можуть бути узгоджені самостійно, законодавство встановлює вимоги, відповідно до яких мають діяти сторони

кримінального провадження. Запорукою схваленої судом угоди є її належне оформлення та дотримання вимог, встановлених законом.

Підбиваючи підсумок, варто зазначити, що у процесі судових розглядів на основі угоди існують суперечки та проблеми, які, на нашу думку, пов'язані в основному з недостатнім законодавчим регулюванням таких угод. Вважаємо, що аналіз актуальних питань ще раз демонструє всю глибину та широту проблеми, яка існує. Залишається сподіватися, що в умовах неоднозначності такої правової дійсності та судової практики сучасні слідчі та прокурори можуть ефективно виконувати завдання кримінального провадження, оскільки в цій публікації зосереджено лише на кількох прогалинах і суперечливих аспектах в інституті угод про примирення.

Вважаємо, що усунення прогалин кримінального процесуального законодавства України, зазначених у цій статті, позитивно вплине на судову практику розгляду кримінальних проваджень за угодами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глоба М. Види угод про примирення у кримінальному провадженні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 269–273.
2. Сіроткіна М. Ініціювання укладення угоди про примирення в кримінальному провадженні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 291–296.
3. Турман Н. Поняття та значення угоди про примирення у кримінальному процесі України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 273–277.
4. Чумак К. Укладення угоди про примирення: підстави, зміст, сторони. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. № 4. 2016. С. 186–195.
5. Новак Р. В. Кримінальне провадження на підставі угод : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 19.00.09 / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Х., 2015. 214 с.
6. Черновський О. К., Федіна А. В. Психологічні особливості укладення угод про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим. *Європейські перспективи*. 2014. № 1. С. 149–155.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
8. Постанова Верховного Суду колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі від 6 грудня 2018 року по справі № 756/11661/17. URL : <https://verdictum.ligazakon.net/document/78496216> (дата звернення: 12.03.2023).
9. Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод : Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15 листопада 2012 року № 223-1679/0/4-12. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1679740-12#Text> (дата звернення: 12.03.2023).
10. Про реалізацію пілотного проекту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» : наказ Міністерства

юстиції України від 21.01.2019 № 172/5/10. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text> (дата звернення: 12.03.2023).

11. Відновне правосуддя для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення. Безоплатна правова допомога. 2022. URL : <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/vidnovne-pravosuddya-dlya-nepovnitnih-yaki-ye-pidozruvanymu-u-vchynenni-kryminalnogo-pravoporushennya/> (дата звернення: 12.03.2023).

12. Лапкин А. В. Прокурор в договорных процедурах в уголовном судопроизводстве Украины: реалии и перспективы. URL : http://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2012/1961/31928_08b1.pdf (дата звернення: 12.03.2023).

13. Тюрін Г. Є. Правові основи участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2014. С. 219–224.

14. Федоров М. Перспективи впровадження відновного правосуддя в кримінальному судочинстві України. URL : <http://naub.oa.edu.ua/2012/perspektyvu-vprovadzhennya-vidnovnoho-pravosuddya-v-kryminalnomu-sudochynstvi-ukrajiny/> (дата звернення: 12.03.2023).

REFERENCES

1. Hloba M. Vydy uhod pro prymyrennia u kryminalnomu provadzhenni. *Pidpriumnystvo, hospodarstvo i pravo*. 2020. № 8. S. 269–273.

2. Sirotkina M. Initsiuvannia ukladennia uhody pro prymyrennia v kryminalnomu provadzhenni. *Pidpriumnystvo, hospodarstvo i pravo*. 2020. № 8. S. 291–296.

3. Turman N. Poniattia ta znachennia uhody pro prymyrennia u kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Pidpriumnystvo, hospodarstvo i pravo*. 2017. № 12. S. 273–277.

4. Chumak K. Ukladennia uhody pro prymyrennia: pidstavy, zmist, storony. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. 2016. № 4. S. 186–195.

5. Novak R. V. Kryminalne provadzhennia na pidstavi uhod : dys. ... kand. yuryd. Nauk : spets. 19.00.09 / Kharkivskiy natsionalnyi universytet im. V. N. Karazina. Kh., 2015. 214 s.

6. Chernovskiy O. K., Fedina A. V. Psykholohichni osoblyvosti ukladennia uhod pro prymyrennia mizh poterpilym ta pidozruvanym, obvynuvachenym. *Yevropeiski perspektyvy*. 2014. № 1. S. 149–155.

7. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. St. 88.

8. Postanova Verkhovnoho Sudu kolehii suddiv Pershoi sudovoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu u skladi vid 6 hrudnia 2018 roku po spravi № 756/11661/17. URL : <https://verdictum.ligazakon.net/document/78496216> (дата звернення: 12.03.2023).

9. Pro deiaki pytannia zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia na pidstavi uhod : Informatsiyni lyst Vyshchoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav vid 15 lystopada 2012 roku № 223-1679/0/4-12. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1679740-12#Text> (дата звернення: 12.03.2023).

10. Pro realizatsiiu pilotnoho proektu «Prohrama vidnovlennia dlia nepovnitnikh, yaki ye pidozruvanymu u vchynenni kryminalnoho pravoporushennia» : nakaz Ministerstva

yustytzii Ukrainy vid 21.01.2019 № 172/5/10. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text> (data zvernennia: 12.03.2023).

11. Vidnovne pravosuddia dlia nepovnolitnikh, yaki ye pidozriuvanymy u vchynenni kryminalnogo pravoporushennia. Bezoplatna pravova dopomoha. 2022. URL : <https://legalaid.gov.ua/publikatsiyi/vidnovne-pravosuddya-dlya-nepovnolitnih-yaki-ye-pidozryuvanymy-u-vchynenni-kryminalnogo-pravoporushennya/> (data zvernennia: 12.03.2023).

12. Lapkin A. V. Prokuror v dogovornikh protsedurakh v ugolovnom sudoproizvodstve Ukraini: realii i perspektivi. URL : http://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2012/1961/31928_08b1.pdf (data zvernennia: 12.03.2023).

13. Tiurin H. Ye. Pravovi osnovy uchasti prokurora u kryminalnomu provadzhenni na pidstavi uhod. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriia Yurydychni nauky*. 2014. S. 219–224.

14. Fedorov M. Perspektyvy vprovadzhennia vidnovnoho pravosuddia v kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy. URL : <http://naub.oa.edu.ua/2012/perspektyvy-vprovadzhennya/vidnovnoho-pravosuddya-v-kryminalnomu-sudochynstvi-ukrajiny/> (data zvernennia: 12.03.2023).

V. Zavydniak, L. Hontsovska, V. Onofrey. Theoretical and practical aspects of reconciliation agreement in criminal justice

The article analyzes criminal proceedings based on reconciliation agreements. The concept of such an agreement is defined, as well as its features. The issues of the procedural design of the reconciliation agreement are clarified. The problems of concluding reconciliation agreements and gaps in the legislation are identified, and possible ways to overcome them are proposed to ensure the effective expansion of the application of reconciliation agreements in the criminal justice system of Ukraine with observance of procedural guarantees for all participants in criminal legal relations. Procedural and tactical features of the prosecutor's participation in court proceedings in reconciliation agreements are determined. It was concluded that it is necessary to develop a system of forensic recommendations regarding the tactics of the prosecutor's support of the state prosecution in court proceedings regarding agreements. In addition, the article analyzes the similarities between mediation agreements and reconciliation agreements in criminal proceedings. It should also be noted that from the point of view of scientists, the victim's refusal of the accusation and reconciliation of the parties are different concepts of the criminal process. However, from the point of view of the current legislation, the basis for justifying the refusal to open a criminal case is a reconciliation agreement between the victim and the suspect/accused. The article analyzes the issue of an reconciliation agreements of a juvenile offender and determines the similarity of the institution of reconciliation with restorative justice.

Keywords: reconciliation agreement, prosecutor, mediation, criminal justice, criminal procedural legislation.

Стаття надійшла до редколегії 21 квітня 2023 року